

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Прев 184/2020
24.09.2020. година
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судије Бранка Станића, као председника већа, судије Татјане Матковић Стефановић, Татјане Миљуш, др Илије Зиндовића и Јасмине Стаменковић, као чланова већа, у парници по тужби тужиоца „АУТО ТАХИ“ Предузетник АА, чији је пуномоћник Никола Томашевић, адвокат у ..., против туженог „PRO CREDIT BANK“ а.д. Београд, ради стицања без основа, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Привредног апелационог суда Пж 1061/19 од 15.01.2020. године, у седници већа која је одржана дана 24.09.2020. године, донео је, следећу

ПРЕСУДУ

I ДОЗВОЉАВА СЕ одлучивање о посебној ревизији тужиоца.

УСВАЈА СЕ ревизија тужиоца, па се **ПРЕИНАЧАВАЈУ** пресуда Привредног апелационог суда Пж 1061/19 од 15.01.2020. године и пресуда Привредног суда у Београду П 5144/18 од 17.12.2018. године и **ПРЕСУЂУЈЕ**:

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени да тужиоцу исплати износ од 20.232,80 динара са законском затезном каматом од 10.08.2008. године до исплате у року од 8 дана од дана пријема преписа ове одлуке.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени да тужиоцу накнади трошкове првостепеног и другостепеног поступка у износу од 51.956,00 динара у року од 8 дана од дана пријема преписа ове одлуке.

II ОБАВЕЗУЈЕ СЕ тужени да тужиоцу накнади трошкове ревизијског поступка у износу од 12.000,00 динара у року од 8 дана од дана пријема преписа ове одлуке.

Образложење

Пресудом Привредног суда у Београду П 5144/18 од 17.12.2018. године, у ставу I изреке одбијен је тужбени захтев тужиоца да се обавезе тужени да тужиоцу исплати износ од 20.232,80 динара са законском затезном каматом од 10.08.2008. године до исплате. Ставом II изреке обавезан је тужилац да туженом на име трошкова парничног поступка плати износ од 6.000,00 динара.

Пресудом Привредног апелационог суда Пж 1061/19 од 15.01.2020. године одбијена је као неоснована жалба тужиоца и потврђена пресуда Привредног суда у Београду П 5144/18 од 17.12.2018. године.

Против пресуде Привредног апелационог суда Пж 1061/19 од 15.01.2020. године, тужилац је благовремено изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права. Ревизију је изјавио позивом на одредбу члана 404 ЗПП, ради успостављања правне сигурности у циљу уједначавања судске праксе. Предложио је да ревизијски суд дозволи и усвоји ревизију.

По члану 404. ЗПП („Службени гласник РС“ бр. 72/11..18/20) ревизија је изузетно дозвољена због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која не би могла да се побија ревизијом, ако је по оцени Врховног касационог суда потребно да се размотре правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права (посебна ревизија). О дозвољености и основаности посебне ревизије одлучује Врховни касациони суд у већу од пет судија.

Поступајући на основу цитиране законске одредбе Врховни касациони суд је дозволио одлучивање о посебној ревизији, јер су у конкретном случају испуњени услови за примену одредбе чл 404 ЗПП. Потребно је да се размотре правна питања у циљу остваривања равноправности корисника финансијских услуга и ради уједначавања судске.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у границама прописаним одредбом члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр. 72/11..18/20) и утврдио да је ревизија тужиоца основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности.

Тужилац, као корисник кредита и тужени, као давалац кредита су били у уговорном односу по основу уговора о кредиту од 08.10.2008. године. Овим уговором тужени је тужиоцу одобрио кредит у износу од 13.270,71 ЕУР. Такође, на основу наведеног уговора тужилац се обавезао да ће туженом на име трошкова обраде кредита исплатити износ од 2% износа кредита и то тако што ће задржати тако обрачуната средства од износа одобреног кредита. У тренутку закључења уговора тужиоцу је уручен план отплате кредита, као и преглед битних елемената отплате кредита и основних података уговора што укључује износ кредита, висину номиналне каматне стопе, рок отплате, износ отплатне рате, ефективну каматну стопу, као и трошкове обраде кредита у износу од 265,41 ЕУР.

У овој парници предмет тужбеног захтева обухвата враћање датог по одредби за коју тужилац тврди да је изложена последицама ништавости и која је садржана у предметном уговору о кредиту којом се успоставља обавеза тужиоца на име плаћања износа од 2% у погледу трошкова обраде кредита.

Нижестепени судови закључују да није ништава одредба уговора о кредиту у делу обавезе тужиоца да туженом на име накнаде трошкова обраде кредита исплати износ од 2% одобрених кредитних средстава задржавањем дела одобрених кредитних

средстава. Узимајућу у обзир члан 1065. ЗОО, нижестепени судови сматрају да тужени има право да поред камате наплаћује и трошкове обраде кредита, односно да није искључено право банке да поред уговорне камате наплаћује и друге трошкове, при чему је тужилац био упознат са оваквом својом обавезом поводом закључења предметног уговора. Закључују да обавеза тужиоца поводом плаћања трошкова обраде кредита није била неодређена или неодредива, а тужени није имао обавезу да кориснику кредита определи на шта ће се трошкови обраде кредита конкретно односити.

Врховни касациони суд не прихвата становиште нижестепених суда.

По одредби члана 103. став 1. ЗОО уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима и то ако циљ повређеног правила или закон не упућују на нешто друго. На ништавост се по одредби члана 109. ЗОО пази по службеној дужности.

Начело савесности и поштења је опште правило који треба да одреди приступ и понашање банке - даваоца кредита и представља њену законску обавезу засновану на одредби члана 12. ЗОО који обавезује учеснике да се при заснивању облигационих односа и остваривању права и обавеза из тих односа придржавају принципа поштеног промета. Уговор о кредиту по својој правној природи је посебна врста уговора по приступу. Али, код оваквих уговора слобода преговарања и уговарања није потпуности искључена, пошто су висина кредита, рокови и начин враћања, па и средства обезбеђења резултат преговора и уговарања. Управо због тога кориснику кредита морају бити доступни сви економски ефекти кредитног задуживања. Ако су тим поводом учињени пропусти довели до конституисања неправичних уговорних одредби на штету тужиоца и непоштовања основних начела облигационог права из члана 12, 15. и 16. ЗОО исти се морају ценити код одлучивања о захтеву за ништавост уговора.

Тумачењем члана 1065. ЗОО произлази да приликом закључења уговора о кредиту, није искључена могућност банке да обрачунава друге трошкове поводом кредитних услуга. Ово право банке је прописано и подзаконским актима и то Одлуком о јединственом начину обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе на депозите и кредите („Сл. гласник РС“, број 57/06), који је био на снази у време закључења спорног уговора о кредиту. Одлуком се прописује јединствени начин обрачуна и објављивања трошкова, камата и накнада банкарских услуга, и то нарочито по основу депозитних и кредитних послова (ефективна каматна стопа), као и ближи услови и начин обавештавања клијента банке (тачка 1 став 1). Јединствени начин обрачуна и објављивања ефективне каматне стопе банка примењује у поступку објављивања депозитних и кредитних послова из члана 4. Закона о банкама (тачка 1. став 2.). Према тачки 5. став 1. одредба под 1) понуда банке која се односи на депозите које банка прима, односно на кредите које одобрава треба да јасно и недвосмислено садржи податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе и то: висину номиналне каматне стопе на депозит, односно кредит, износ накнада и трошкова које банка обрачунава клијенту у поступку полагања депозита, односно одобравања кредита, износ накнада и трошкова који су познати на дан обрачуна и које банка обрачунава клијенту у току реализације уговора о депозиту, односно кредиту. Ставом три ове

тачке прописано је да подаци из става 1. ове тачке треба да буду уведени и исказани у понуди из тог става тако да клијента ни једног тренутка не доведе у заблуду што се тиче било ког елемента тих података. Према одредби тачке 7. став 2. Одлуке, при закључивању уговора о кредиту банка уз уговор уручује клијенту један примерак плана отплате овог кредита, као и преглед битних елемената тог кредита који садржи податке који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе, као и оне који се не укључују у тај обрачун. Подаци који се укључују у обрачун ефективне каматне стопе су: износ кредита, период отплате, номинала каматна стопа, ефективна каматна стопа, укупан износ камате која се плаћа у току коришћења кредита, укупан износ других трошкова које клијент треба да плати у току коришћења кредита и износ отплате рате, док се у обрачун ефективне каматне стопе не укључују подаци из тачке 5. став 1. одредбе под 2) ове Одлуке. Произлази да банка има право на наплату трошкова и наплату банкарских услуга, па тако одредба уговора о кредиту којом се корисник кредита обавезује да банци плати трошкове обраде кредита може бити правно ваљана, али само под условом да је понуда банке, односно план отплате кредита садржао јасне и недвосмислене податке о трошковима пуштања кредита у течај, а њихова наплата вршена кроз обрачун ефективне каматне стопе.

Из претходно наведеног следи да одредба уговора о кредиту која предвиђа трошкове обраде кредита сама по себи није противна принудним прописима, јер она има основ у члану 1065. Закона о облигационим односима. Међутим трошкови обраде кредита у односу на механизам њиховог обрачуна и наплате подразумевају да се они исказују у ефективној каматној стопи. Банка обрачуном и наплатом ефективне каматне стопе врши наплату трошкова обраде кредита. Стога уговарање наплате трошкова обраде кредита у једнократном износу и то задржавањем дела средстава из одобреног кредита, а уједно и њиховим укључивањем у ефективну каматну стопу доводи до неравноправности учесника облигационих односа у корист банке. Уколико је банка саопштила кориснику кредита износ трошкова обраде кредита и колико износи ефективна каматна стопе, тада не може накнадно вршити наплату таквих трошкова изван обрачуна ефикасних каматних стопе, односно у тренутку пуштања кредита у течај и то кроз задржавање дела средстава из одобреног кредита.

Имајући у виду претходно наведено основани су ревизијски наводи у делу који се односе на то да се предметни приходи банке из уговора о кредиту морају наплаћивати кроз ефективну каматну стопу, док је супротно поступање противно начелу савесности и поштења и једнаке вредности узајамних давања.

У конкретном случају, тужени је у својству даваоца кредита доставио тужиоцу, као кориснику кредита, преглед битних елемената уговора о кредиту који је укључивао трошкове обраде кредита исказане кроз ефективну каматну стопу и опште услове пословања, док су у плану отплате кредита биле спецификоване главница, висина камате и накнада трошкова обраде кредита од 2%. На тај начин тужилац упознао туженог са висином његових обавеза, а што у том делу правилно закључују и нижестепени судови. Међутим, иако је сам спецификовао начин обрачуна трошкова обраде кредита, тужени је задржао у спорном уговору о кредиту овлашћење да у вези са оваквом накнадом умањи и кредитна средства која је тужиоцу одобрио, односно да изврши наплату трошкова обраде кредита у интегралном износу, супротно условима

отплате кредита и битним елементима уговора о кредиту које је сам сачинио и презентовао тужиоцу. Такво поступање не може уживати правну заштиту, јер је супротно начелу савесности и поштења прописаног у члану 12. Закона о облигационим односима. Одредба дела члана 1 Уговора о кредиту од 08.10.2008. године која тим поводом везује парничне странке изложена је последицама ништавости, насупрот погрешном закључку нижестепених судова у овом делу. Услед последица ништавости, према члану 104. Закона о облигационим односима, тужени је у обавези да врати тужиоцу оно што је примио по ништавој одредби спорног уговора о кредиту. Следи да тужилац основано потражује од туженог износ од 20.232,80 динара, као средстава које је тужени задржао из одобреног кредита тужиоцу у складу са одредбом која се односила на накнаду трошкова обраде кредита, све са припадајућом законском затезном каматом у смислу члана 210. и 214. Закона о облигационим односима.

Имајући у виду да су нижестепени судови погрешно засновали одлуку о неоснованости тужбеног захтева, преиначена је и одлука о трошковима поступка. У односу на остварени успех у спору тужиоцу применом члана 153, 154. и 163. Закона о парничном поступку припадају укупни трошкови у износу од 51.956,00 динара и то: на име састава тужбе и једног образложеног поднеска износ од 12.000,00 динара, на име приступа на једно одржано рочиште износ од 7.500 динара, на име састава жалбе износ од 12.000,00 динара, према важећој АТ, као и на име судске таксе на тужбу износ од 5.114,00 динара, на име судске таксе на пресуду износ од 5.114,00 динара, на име судске таксе на жалбу износ од 5.114,00 динара и на име судске таксе на другостепену одлуку износ од 5.114,00 динара, према важећој ТТ у време настанка таксене обавезе.

Сходно томе, стекли су се услови за преиначење нижестепених одлука од стране Врховног касационог суда применом члана 416. став 1. Закона о парничном поступку.

Тужиоцу припада и право на накнаду трошкова насталих у ревизијском поступку, применом члана 165. Закона о парничном поступку, па му у складу са одређеним захтевом припада износ трошкова ревизијског поступка од 37.570,00 динара и то на име састава ревизије износ од 12.000,00 динара, према важећој АТ.

**Председник већа-судија
Бранко Станић,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић